

Boekverslag De Buitenvrouw (Joost Zwagerman)

Monique Vulto

© havovwo.nl (april 2003)

Titel: De buitenvrouw
Auteur: Joost Zwagerman
Uitgegeven: Amsterdam 1994 (Vijftiende druk 1996)

De motivatie van mijn boekkeuze.

Ik houd wel van romans, of psychologische drama's. Bij het lezen van de achterflap van dit boek, leek het precies te passen bij mijn voorkeur, door de problemen die in het boek zouden worden beschreven.

Bovendien had ik nog nooit iets gelezen van Joost Zwagerman en was ik wel benieuwd of zijn schrijfstijl mij aan zou trekken.

Een korte samenvatting van de inhoud.

Theo Altena, dertiger, is al geruime tijd gelukkig getrouwd met Sylvia. Hij is leraar Nederlands op het Westfries College, heeft de bijnaam 'De Neus', vanwege zijn grote neus, en rijdt elke schooldag tussen Alkmaar, zijn woonplaats, en Hoorn op en neer. Ondanks zijn goede huwelijk begint hij toch steeds meer te voelen voor de jonge gymlerares Iris Pompier. Zij is geboren in Paramaribo en opgegroeid in de Bijlmermeer. Ook zij is getrouwd. Haar man, Sidney, is souschef op de afdeling administratie bij Bonaventura in Sloterdijk.

Op een dinsdagochtend voor schooltijd treft hij haar aan in de lerarengarderobe en vraagt of zij die dag iets met hem wil drinken in de twee gedeelde tussenuren. Iris stemt in en die middag gaan ze naar een restaurantje in de stad.

Na die eerste keer bezoeken zij vrijwel iedere dinsdagmiddag het grand café. Voor de klas wordt hij zo mak als een lammetje, terwijl hij normaal bekend staat als een strenge leraar, en geeft de leerlingen hierdoor stof tot roddelen.

Als zij op de eerste dinsdag van maart opnieuw in La Bascule zitten, komen een stuk of tien leerlingen, waar zij beiden les aan geven, binnen. Omdat ze zich hierdoor betrappt voelen, besluiten ze hun bezoekjes aan het grand café stop te zetten. Natuurlijk betreurt Theo dit, maar het ontbreekt hem aan de moed om haar opnieuw uit te vragen.

Wanneer hij Iris de maandag daarna bij de hoofdingang treft, nodigt zij hem uit om de dag erop bij haar thuis een kopje koffie of thee te komen drinken. Hier stemt hij mee in.

Die dinsdag rijdt hij, achter Iris' Volvo aan, naar haar huis en stapt om geen argwaan te wekken, vijf minuten later uit. Als hij, een half uur voordat het zevende lesuur begint, op het punt staat te vertrekken, kussen ze. Een week later gaan ze voor het eerst met elkaar naar bed. Dit is het begin van hun geheime relatie.

Zo gaat het veertien maanden lang door, zonder dat iemand het vermoeden heeft, dat er iets gaande is tussen hen.

Theo begint zich anders te gedragen: hij slaapt 's nachts slecht en neemt daarom regelmatig één of twee slaappillen in, die hij van de dokter op recept krijgt. Aan hem heeft hij verteld, dat hij het heel druk heeft op zijn werk en door de spanningen de slaap slecht kan vatten.

Verder reageert hij overdreven fel op alle opmerkingen, die ook maar een beetje een discriminerend toentje hebben.

Dit gebeurt bijvoorbeeld tijdens een bezoek aan de ouders van Sylvia. Op de tv is een Nederlandse quiz bezig. Te midden van vier andere kandidaten staat een Hindoestaan. Zodra pa Hout hier iets over zegt en er een vies gezicht bij trekt, schiet Theo uit zijn slof. Hij scheldt hem uit voor racist en er ontstaat een fikse ruzie tussen Theo en de vader van Sylvia. Sylvia kiest de kant van haar vader en ook zij krijgt ruzie met Theo. Ze kan niet verklaren, dat hij de laatste tijd zo fel reageert, maar Theo zegt dat hij niet veranderd is in dat opzicht.

Ondertussen beginnen de roddels op school hun kop op te steken. Op een woensdag heeft hij het tweede lesuur klas 3D. Op het schoolbord hebben ze een spotprent van hem getekend, waaruit alleen blijkt, dat hij het is, doordat er een reusachtige bult op het gezicht zit, die zijn neus moet voorstellen, met het bijschrift: BLACKIE IS THE BEST. Dit is niet de eerste keer; 3F had het ook al eens gedaan. Een meisje uit 3D vertelt hem, dat Wouter Nijman uit 3F in de Kersenboogerd woont, de straat waar ook Iris' huis staat. De vader van Wouter ziet Theo en Iris altijd op dinsdag met z'n tweeën naar haar huis gaan en heeft dat verteld aan Wouter.

Boekverslag De Buitenvrouw (Joost Zwagerman)

Monique Vulto

© havovwo.nl (april 2003)

Dit gerucht gaat als een lopend vuurtje en na de pauze is het weer raak. Klas 3F heeft zes pornofilm's van zwarte modellen op zijn bureau gelegd, met in de hoek de tekst: BLACKIE IS THE BEST. Theo wordt woedend en stuurt zes jongens met foto en al naar de conrector. Vijf maken er aanstalten om te vertrekken, maar Wouter Nijman weigert. Hij daagt Theo uit en die laat zich gaan: hij wil Wouter, die inmiddels wél is gaan staan, bij zijn shirt grijpen, maar grijpt mis. Beiden raken ze uit balans en Wouter komt met zijn hoofd tegen de deurknop. Druk acterend ligt hij op de grond te schreeuwen over mishandeling en de pijn in zijn hoofd.

Uiteindelijk verlaten ze alle zes toch het lokaal, maar aan het eind van de dag wil Ferweda, de conrector, Theo spreken. De vader van Wouter heeft hem gebeld en gedreigd er werk van te maken, omdat zijn zoon een hersenschudding zou hebben. Ferweda stelt hem op non-actief. Verder blijkt uit het gesprek dat de halve school al vier maanden op de hoogte is van de affaire tussen Iris en hem.

Twee dagen daarop wacht hij Iris in zijn auto op. Bij een stoplicht zwaait hij naar haar, maar ze negeert hem en rijdt door. Theo achtervolgt haar net zo lang, totdat ze toegeeft en hem laat volgen naar een parkeerplaats. Hier beginnen ze te ruziën en Iris verwijt hem van alles. Het feit, dat hij haar heeft verleid, zijn optreden tegen Wouter, dat inmiddels veel agressiever is geworden in alle verhalen.

Ze besluiten het restaurant aan de overkant binnen te gaan en daar vertelt Iris hem voor het eerst uitgebreid over zichzelf. Zo komt hij te weten, dat het in Suriname heel gewoon is als de man regelmatig met vrouwen buiten de deur scharrelt en dat dit ook het geval is bij Sidney. Ze heeft er van alles tegen proberen te doen, maar steeds zocht hij het weer bij anderen. De woensdagavond hiervoor had ze ruzie met Sidney en heeft hem verteld over Theo. Sidney is hierbij woedend geworden en heeft haar geslagen.

Aan het eind van haar verhaal blijkt, dat ze er niet veel meer voor voelt om hun ontmoetingen op dinsdag nog door te zetten. Hoewel Theo het hier mee eens is, omdat ze nu op school allemaal van hun verhouding op de hoogte zijn, doet het hem pijn dat ze zó koel afscheid van hem neemt. Hij voelt het heel anders en zal haar missen..

Hij krijgt een kus en dan rijdt ze weg. Hij wacht tot ze uit het zicht is en gaat naar huis.

Een uitgewerkte persoonlijke reactie.

1. Onderwerp.

In dit boek gaat het om het overspel van Theo en zijn gevoelens daarbij. Hoewel dit helemaal niet in mijn belevingswereld ligt: ik ben bijv. niet getrouwd, trok het mij toch aan toen ik de achterflap las.

Joost Zwagerman heeft Theo's gevoelens met erg veel diepgang beschreven. Voor mij soms tot het langdradige toe. "Uren kon hij er zitten, gespannen wachtend op tekenen van vermoeidheid." ...Blz. 80. En op blz. 100: "Het was drie uur. (...) Theo haalde zijn linkerhand van de armleuning." Tussen bladzijde 80 en 100 lees je over wat hij allemaal denkt als hij in de stoel beneden zit. Na twintig bladzijdes ben ik alweer vergeten dat hij in die stoel zat.

In 'De buitenvrouw' wordt het vreemdgaan steeds weer goedgepraat. Er worden redenen voor gegeven, die helemaal niet logischer wijs tot vreemdgaan hoeven te leiden: de goedgelovigheid van Sylvia.

2. Gebeurtenissen.

In dit boek zijn de gedachten van Theo belangrijker dan de gebeurtenissen. Ondanks het feit dat de gedachten door de gebeurtenissen ontstaan, staan de gedachten centraal.

De gebeurtenissen volgen heel logisch op elkaar. Zo zou iedereen die het boek leest verwachten dat de affaire wordt beëindigd, zodra het op school bekend is geworden. Toch doet Theo dingen, waarvan ik niet had verwacht dat hij het op die manier zou aanpakken.

De gebeurtenissen bleven me wel boeien, maar de gedachten van Theo, zorgden er soms voor dat ik erg mijn best moest doen om een paar bladzijdes verder te komen. Hij ziet op een keer namelijk een regenboog in zijn raam verschijnen en denkt daar zo lang over door, dat er twee bladzijdes aan worden besteed.

3. Personages.

De karaktereigenschappen van de hoofdpersoon werden duidelijk beschreven. Je leert Theo goed kennen en ook Sylvia en Iris worden niet vergeten. Bij elke actie van Theo wordt duidelijk gemaakt, waarom hij dat doet. Hij kan om hele kleine dingen ontroerd raken, maar verbergt soms ook de waarheid voor zichzelf. Zo praat hij zichzelf aan, dat hij niks verkeerd doet, door vreemd te gaan.

Ik vind het in een boek belangrijk, dat het karakter duidelijk wordt, omdat dit meespeelt bij de mate waarin je je kunt inleven in de personages.

Boekverslag De Buitenvrouw (Joost Zwagerman)

Monique Vulto

© havovwo.nl (april 2003)

Ik kan me heel goed in Sylvia verplaatsen. Theo neemt het haar kwalijk, dat ze zo goedgegelovig is en een smoes of leugen van hem nooit doorheeft. Maar ik wil ook graag geloven dat mensen de waarheid spreken en geef ze daarom, net als Sylvia vaak het voordeel van de twijfel, als ik niet zeker weet of er wel de waarheid wordt verteld.

Ik keur het gedrag van Theo af, ook al heeft hij er allemaal hele mooie verklaringen voor. Ik vind dat je eerlijk moet zijn tegen je vrouw en je kunt niet van twee walletjes gaan eten. Daarom snap ik ook niet dat Iris bij Sidney blijft, terwijl hij er elk jaar een stuk of 5 vrouwen op na houdt.

Ik zou in lang niet alle situaties hetzelfde reageren als Theo of een van de andere personages. Op een middag komt hij uit Hoorn en parkeert hij zijn auto vlak bij huis. Vervolgens begluurt hij zijn vrouw een paar uur. Als je al de hele tijd bij je vrouw in de buurt leeft is dat toch niet interessant?

4. *Opbouw.*

Bij de opbouw vind ik het feit, dat er tussen twee gebeurtenissen zo'n lange gedachtegang zit, een beetje ingewikkeld. Hierdoor raak ik af en toe de draad van het verhaal kwijt.

Er zitten ook ontzettend veel flashbacks in dit verhaal. Telkens denkt Theo terug aan zijn studententijd, het begin van zijn affaire of een andere gebeurtenis in het verleden. Dit maakt het verhaal compleet, want zonder de achtergronden is het heden niet te verklaren.

Je ziet het verhaal ook enkel door de ogen van Theo. Hierdoor leer je hem goed kennen, maar zijn de reacties van Iris soms moeilijk te verklaren. Als hij over haar geboorteland begint reageert ze bijvoorbeeld altijd heel fel.

Het einde van het boek suggereert, dat hij Sylvia niets over zijn relatie met Iris vertelt en dat zij er nooit achter komt. Ze leven hun leven gewoon door. Ik vraag me af of dit wel kan. Een hele school is op de hoogte, je hebt veertien maanden een affaire gehad, je vrouw heeft veranderingen bij je geconstateerd en toch zal ze er nooit achter komen?

Het boek boeide mij bij periodes. Er waren stukken waar ik niet doorheen kwam, maar ook stukken waarbij ik een aantal bladzijdes zo weglas. Dit was bijvoorbeeld het geval toen klassen spotprenten op het bord hadden getekend, of toen ze pornoplaatjes op zijn bureau hadden gelegd. De manier waarop hij dat oploste kon mij wel bij de les houden. Hier beleefde ik de les een keer van de kant van de leraar, een situatie waar ik al bekend mee ben als leerling.

5. *Taalgebruik.*

Ik heb veel problemen ondervonden met het taalgebruik in dit boek. Er werden regelmatig moeilijke woorden, of lange zinnen gebruikt, waarbij ik het verhaal even niet goed meer kon volgen.

Ik vond dat er iets teveel beschrijvingen in het boek voorkwamen. Een persoon of ding werd tot in de fijnste details beschreven. Zie bijvoorbeeld de beschrijving van de klaslokalen op blz. 49 t/m 51. Dialogen kunnen mijn aandacht beter vasthouden.

Verwachtingen.

Voordat ik het boek ging lezen verwachtte ik dat het verhaal me erg zou aanspreken, omdat de psychologische factor hierin erg hoog was. Dit viel tegen. De gedachtes van Theo konden me niet altijd evenveel boeien en de beschrijvingen van personen of dingen vond ik vaak te uitgebreid. Meestal lees ik dit genre boeken in een keer uit, maar het kostte me deze keer veel moeite om het boek met plezier te lezen.

Fabel en sujet.

De fabel in het boek begint bij het begin van de affaire tussen Iris en Theo en eindigt op het moment dat ze met de verhouding stoppen.

Het sujet begint op een van de laatste dinsdagmiddagen, als Theo bij Iris in huis is en eindigt op de avond na het einde van zijn buitenechtelijke verhouding. De periode ervoor wordt beschreven door herinneringen van Theo.

Doordat het grootste gedeelte van de affaire door middel van herinneringen beschreven wordt, kan de schrijver in een keer duidelijk maken hoe Theo over in het verleden beleefde situaties denkt. Of hij het positief beleefd heeft of niet en waarom. Als je direct bij de gebeurtenis zou zijn, weet je wel wat er gebeurt, maar niet precies hoe het ervaren wordt.

Ik vind de manier waarop het nu is gedaan wel fijn, omdat de schrijver zo op elk gewenst moment kan terugwijzen op een gebeurtenis uit het verleden.

Boekverslag De Buitenvrouw (Joost Zwagerman)

Monique Vulto

© havovwo.nl (april 2003)

Het verhaal is niet-chronologisch en niet-continu verteld:

Blz. 135. *“Aan zijn bureau wreef hij met de palm van zijn hand het papier glad”* Dit was na het vierde uur op school.

Blz. 136-151: Theo's gedachten over verschillen in huidskleuren, een aantal momenten die hij met Iris beleefd had en de inrichting van de lokalen in het Westfriescollege.

Blz. 152. *“Zojuist had Theo de portretten met hernieuwde belangstelling bekeken.”* Dit deed hij die middag een uur na schooltijd.

Er wordt op sommige momenten ook tijdsverdichting toegepast: zijn terugreis.

Blz. 208. *“Het was drie uur geweest, hij had zoals altijd de weg terug via Heerhugowaard genomen, de wolkenlucht was weggedreven, midden in het strakke blauw scheen nu de zon vol op de voorruit van zijn Toyota, op het dashboard blikkerden twee verbogen paperclips in een streep scherp zonlicht, en Theo keek met heen en weer schietende ogen van wegdek naar dashboard en weer terug, gepijnigd door telkens dezelfde zin die door zijn hoofd trok, die gruwelijk educatieve en theoretisch onweerlegbare slagzin over het virus dat ‘geen onderscheid maakt tussen ras, sekse, leeftijd en seksuele voorkeur’; de zin wilde niet wijken bleef bonzend zijn slapen beheersen met dezelfde regelmaat als waarmee achter hem op de hoedenplank een lege brillenkoker ritselfend heen en weer schoof en telkens met een tik tegen de achterruit aan kwam wanneer hij van snelheid of richting veranderde...”*

Hier wordt wel weer uitgebreid uitgeweid over zijn gevoelens, gedachten en de beschrijving van het effect van het zonlicht, maar er wordt niets verteld over hoe de terugreis nu letterlijk verliep.

De belangrijkste flashback.

Een hele belangrijke flashback in het verhaal is die op blz. 84. Hier vertelt hij hoe het allemaal begon met Iris. De eerste keer dat hij haar uitvroeg, het moment dat zij hem mee naar haar huis neemt.

Er komen geen vooruitwijzingen voor in dit verhaal. Dit komt doordat het verhaal grotendeels dmv herinneringen verteld wordt.

Verteltijd en vertelde tijd.

De buitenvrouw heeft 235 bladzijdes en begint op blz. 7. De vertelde tijd in het heden is hooguit een paar weken (1-2). Als het verleden erbij gerekend wordt, worden er 14 maanden beschreven. Hierbij reken ik dan weer niet zijn herinnering aan zijn studententijd, omdat deze geen belangrijke of grote plaats inneemt.

Historische tijd.

Het verhaal speelt in ieder geval nog in de vorige eeuw. Dit om twee redenen: er wordt niet over de Tweede Fase gesproken en het boek is geschreven in 1994 en is geen toekomstverhaal.

De situatie op school is gelijk aan de situatie voor de Tweede Fase, dus dat kan niet te ver terug zijn.

Het feit dat Sylvia aan het einde van het boek een beveiligingsinstallatie laat installeren, die werkt mbv infraroodstralen, wijst erop dat dit verhaal zich afspeelt in de afgelopen 30 jaar.

Zijn moeder is van '39.

En als duidelijkste aanwijzing wordt er een jaartal genoemd. In het voorjaar van 1980 woonde Theo nog maar pas op kamers en was eerstejaars. Hij is nu dertiger en dat betekent dat het ruim 10 jaar later is. Dit komt dus goed overeen met de eerder genoemde 1994.

Karakterisering.

Theo: Jonge leraar Nederlands, met de bijnaam 'De Neus'. Dit is niet voor niets, want Theo heeft een 'knolneus', waar hij trots op is sinds Iris hem heeft laten inzien, dat ze hetzelfde soort neus hebben. Hij heeft dus een negerneus en is soms jaloers op bepaalde eigenschappen van Iris en dan met name op haar huidskleur. Zelf vindt hij zich lelijk en bleek.

Hij heeft een beetje een zwak karakter, laat zich snel overhalen en kijkt graag naar zijn vrouwen. Zo kleedt Iris zich altijd voor zijn ogen uit, voordat ze met elkaar naar bed gaan, omdat hij dat graag wil. Verder kijkt hij ook een keer, zoals al eerder gezegd, langer dan een uur naar hoe zijn vrouw in huis is, als hij er niet is. En dit doet hij niet om haar te controleren!

Hij is snel ontroerd door kleine dingen; het zien van dagelijkse dingen kan hem ineens raken als hij erbij gaat nadenken.

Boekverslag De Buitenvrouw (Joost Zwagerman)

Monique Vulto

© havovwo.nl (april 2003)

Als leraar staat hij in de examenklassen bekend als de minst erge die je voor Nederlands kunt hebben, maar in de onderbouw is hij minder populair. Daar staat hij bekend als een strenge leraar.

Iris: *“Iris noemde zich zwart, maar dat was ze niet. De kleine voren en groefjes van haar vingerkootjes waren nog het donkerst van kleur, gevolgd door de huidplooiën in haar nek, vlak onder de haargrens. Daar was haar huid dof en donkergrijs als droge klei.”* Naar Theo's zeggen: strak van lichaam, soepel, donker. Zwart, en dus ook met de kenmerken van een negerin: grote neus en dikke lippen. Zij draagt meestal een spijkerbroek.

In sommige situaties kan ze heel ongeëmancipeerd zijn. Ze is populairder dan Theo bij de leerlingen en laat zich als gymlerares tutoyeren. Theo mag alleen niet teveel over haar achtergrond en privé-leven vragen, want dan kan ze heel fel reageren.

Sylvia: Zij is een erg medelevende vrouw, voelt zich overal erg bij betrokken en betreft iets ook snel op zichzelf. Ze is erg zorgzaam en geïnteresseerd in andermans verhalen.

Ze wil niet 'zo'n vrouw' worden, die 's avonds met het eten zit te wachten tot haar man thuiskomt en niet weet waar hij uithangt. Ze hoeft niet altijd te weten waar Theo is, maar wil wel graag dat hij het laat weten als hij later komt.

Rollen en doel.

Doel: Theo wil twee vrouwen in zijn leven: Sylvia en Iris. Dit is niet, omdat hij bijv. zijn burgerlijke leventje wil ontvluchten, maar enkel en alleen, omdat beide vrouwen hem aantrekken.

Rollen: Theo is de hoofdpersoon. Iris en Sylvia zijn beide helpers. Iris, omdat hij zonder haar medewerking zijn doel niet kan bereiken en Sylvia is geen tegenstander, omdat ze niets doorheeft. Haar goedgelovigheid en vertrouwen zorgen ervoor, dat hij zijn doel rustig kan nastreven en uitvoeren, zonder zich zorgen om Sylvia te hoeven maken.

De leerlingen zijn wel tegenstanders van Theo. Zonder hen, en dan met name Wouter Nijman, was zijn relatie met Iris nog niet uitgekomen en had hij zijn doel voor langere tijd bereikt.

Ferweda is even als de leerlingen een tegenstander van Theo. Hij stelt Theo op non-actief en bevestigt daarmee ieders vermoeden.

Sidney is ook nog een tegenstander. Zodra hij van Iris hoort dat ze vreemdgaat, slaat hij haar en wil hij dat ze ermee stopt, wat voor Theo zou betekenen dat zijn doel geen werkelijkheid meer blijft.

Theo bereikt zijn doel, maar houdt dit niet vast, wat blijkt als Iris hun verhouding beëindigt.

Karakters en typen.

Theo is duidelijk een karakter. Hij neemt je mee in zijn gedachten en gevoelens en je leert hem door het boek heen steeds beter kennen en maakt kennis met nieuwe eigenschappen van hem. Iris en Sylvia zijn ook karakters, alhoewel er bij Sylvia over getwist zou kunnen worden. Is zij een stereotiep huisvrouwje, of heeft ze meer haar eigen personage? Doordat je een heftige ruzie tussen haar en Theo meemaakt, nadat Theo fel heeft gereageerd op een opmerking met een discriminerend tintje van haar vader, merk je dat ze daar geheel haar eigen mening over heeft. Hierdoor kies ik ervoor om ook haar tot de karakters in dit boek te rekenen.

Ferweda is een standaard conrector en doet wat elke man in zijn functie zou doen. Ook de klassen zijn samengesteld uit leerlingen die elk het gangbare gedrag van leerlingen in 'echte' klassen vertegenwoordigen. Zowel de leerlingen als de conrector reken ik dus tot de typen.

Boekverslag De Buitenvrouw (Joost Zwagerman)

Monique Vulto

© havovwo.nl (april 2003)

Eindoordeel.

Doordat het boek veel moeilijke woorden bevatte en soms ook lange zinnen, vond ik het moeilijk om de zinnen altijd goed te begrijpen. De lange, uitgebreid beschreven gedachten van Theo zorgden ervoor dat ik me niet aldoor even goed kon concentreren, en daardoor de draad van het verhaal nog wel eens kwijt raakte.

Ik ben tevreden over het uitvoeren van de beschrijvingsopdracht. Dit ging beter dan de verdiepingsopdracht, hoewel deze, na wat verbeteringen aan gebracht te hebben, ook naar wens is afgerond.

Het uitwerken van de verdiepingsopdracht verliep moeizamer dan de vorige keer. Ik heb er langer over gedaan, maar beheerste de stof van deze module wel goed genoeg. De beschrijvingsopdracht, verdiepingsopdracht en evaluatie overlappen elkaar en daardoor werden er meerdere malen dezelfde dingen gevraagd. Dit ergerde mij. Zo heb ik het feit dat Theo's gedachten erg uitgebreid werden beschreven vaker moeten noemen, omdat de opdracht daar naar vroeg. Ook de vraag of ik me kan identificeren met de personages werd twee keer gesteld.

Ik vond het een goed boek. Voor mijn niveau iets te moeilijk en langdradig. Ik denk dat het meer een boek is voor volwassenen, omdat die vaak een grotere woordenschat hebben, waardoor zij met minder ergernis door het boek komen. Mijn moeder heeft het ook gelezen en vond het inderdaad beter dan ik.

Er zit geen spanning, actie of humor in het boek, op een enkele grappige opmerking na. Dit zorgt ervoor, dat je echt van psychologische romans moet houden om dit boek te kunnen waarderen.

Op het moment, dat ik het boek net uit had, was ik er erg negatief over. Ik vond dat er geen verhaal in zat en daardoor erg saai was. Door het schrijven van de samenvatting zag ik dat er wel degelijk een verhaal in zat maar door alle poespas er omheen werd 'gecamoufleerd'.

Ik ben positiever over het boek gaan denken, maar zou het nog steeds niet aan iemand uit mijn vriendenkring aanraden.